

Redaktionelt forord

Lokale svar på globale kriser – om byer og kommuners arbejde med grøn omstilling

”Regeringen bør undersøge muligheden for at anlægge en dæmning, som afskærer Østersøen fra verdenshavene og dermed beskytter alle lande omkring Østersøen fra oversvømmelsesrisiko fra havet” (SOU2025:51, p. 252, oversat af forfatter).

Da en ekspertgruppe tidligere på året anbefalede den svenske regering at kontakte den danske regering med henblik på at undersøge mulighederne for at etablere en dæmning mellem Skagen og Gøteborg, var der ikke mange officielle reaktioner i Danmark.

Den foreslåede dæmning ville angiveligt afskærme Østersøen fra verdenshavene og på den måde beskytte både Sydsverige og de østvendte danske kyster mod stigende havvand og risikoen for voldsomme ødelæggelser ved fremtidige stormfloder (Altinget, 2025). At den også ville få katastrofale konsekvenser for havmiljøet, for skibstrafikken og den internationale handel omkring Østersøen, betød mindre for den svenske ekspertgruppe.

Eksemplet viser, at der kan være endog meget lang afstand fra ekspertvurderinger og -anbefalinger til den politiske virkelighed. Eksemplet viser imidlertid også, at vi står over for en multidimensionel udfordring bestående af en kombineret klima-, miljø- og biodiversitetskrise, der kalder på helt nye og meget gennemgribende løsninger.

Ude i de danske byer og kommuner manifesterer denne multidimensionelle krise sig helt fysisk i kyststrækninger, der eroderes, kloaker, der flyder over, kældre, der fyldes med vand, og millionregninger til genopretning og beredskab. I kommunerne er klimaet ikke bare en teoretisk problemstilling. Det samme gælder for drikkevandet, der forurennes, fiskebestanden, der forsvinder, og de mange dyre- og plantearter, der år for år uddør i Danmark. Danmark hører til et af de steder i Europa, hvor den sjette masseuddøen er længst fremskreden. Foreningerne Dyrenes Beskyttelse og Danmarks Naturfredningsforening vurderer, at over 1.900 arter af dyr, planter og svampe i Danmark er så truede, at de risikerer at forsvinde helt. Cirka 17 pct. af de 10.000 vurderede arter er nationalt udryddelsestruede. 95 pct. af de vurderede naturtyper er i dårlig bevaringstilstand, kun 1,6 pct. af landarealet og 1,9 pct. af havarealet er reelt beskyttet natur – og 0 pct. er strengt beskyttet (Biodiversitet I Danmarks Naturfredningsforening - Danmarks Naturfredningsforening; Hvad er biodiversitet? | Dyrenes Beskyttelse).

I dette temanummer bidrager både eksperter fra tænketanke og universiteter såvel som praktikere fra kommunerne i en vurdering af, hvad der er på spil, og hvilken rolle kommunerne kan og bør spille i klima-, miljø- og biodiversitetskriserne. At kommunerne er centrale spillere i såvel forebyggelsesindsatsen som krisehåndteringen, ligger uden for enhver tvivl. Borgerne rundt omkring i kommunerne ønsker, at kommunalpolitikere påtager sig en proaktiv rolle; kommunerne deltager som de helt centrale spillere i de grønne treparter; de vedtager klimahandlingsplaner; og på europæisk og internationalt niveau deltager de i og bidrager til det grænseoverskridende samarbejde om at finde løsninger og udvikle standarder. Sammen med regeringer og internationale organisationer udarbejder kommunerne analyser og udvikler løsninger, der skal leve op til et utal af forskellige standarder.

Én standard gælder for den grænseoverskridende sfære. Klimaet kender ikke til grænser, og kun i et internationalt fællesskab kan der findes holdbare løsninger. En anden standard gælder for den nationale sfære. Den danske regering skal som repræsentant for et nationalt fællesskab udvikle politik for alle landets kommuner. En tredje standard gælder for lokalsamfundene. Der er ikke to kommuner, der er helt ens, og vilkårene for forebyggelse og beredskab varierer fra den ene ende af landet til den anden. Tilsammen skal disse standarder synkroniseres, og alle aktører skal gå i takt, for at det skal kunne lykkes.

Der er bare ét problem – demokratiet. Vi ved fra historien, at gennemgribende samfundsforandringer skaber modtryk. Når grundlaget for etablerede praksisser ændres eller helt fjernes, opstår frustration hos de grupper, der må omstille sig. Nogle gange kan frustrationen imødekommes med demokratiske processer, andre gange skal der betales en meget betydelig compensation, og atter andre gange må mindretallet underlægge sig hensynet til flertallet og det kollektive gode. I alle tilfælde er spørgsmålet om, hvorvidt de etablerede demokratiske institutioner og processer er gearede til hurtige og gennemgribende forandringsprocesser. Spørgsmålet er derfor, om der er tid til demokrati?

Dette temanummer, der er redigeret af Simon Kjær Hansen, Sigrød Marie Lassen og Mikkel Bisgaard Petersen fra Dronning Marys Center ved Københavns Universitet, lancerer en række centrale dilemmaer og paradokser, der alle aktiveres i den omstillingsproces, vi er en del af. Bidragsyderne har på flere møder over et år fremlagt og diskuteret idéer og artikeludkast, og det er der kommet et aldeles fremragende resultat ud af.

Ansvarshavende redaktør for Økonomi & Politik
Martin Marcussen

Referencer

- Altinget (2025), "Byg en kæmpe dæmning mellem Danmark og Sverige, foreslår svenske eksperter", 21. maj.
- Statens Offentliga Utredningar (2025), "Bättre förutsättningar för klimatanpassning. Betänkande av Klimatanpassningsutredningen 2025", Stockholm, SOU 2025:51, Bättre förutsättningar för klimatanpassning - Regeringen.se